№ 27 Փետրվարի 14 (26) 1881 Փետրվարի 14 (26) № 27

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնները ընդունւում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ս. Պետերբուրգից: Նամակ Սալեանից: Նամակ Շամախուց: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Քաղաքական տեսութիւն: «Порядокъ» լրագրի Թղթակցութիւն: Նամակ Թիւրքիայից: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—Խառն լուրեր:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

Փետրվարի 7-ին

Զարմանալի է մայրաքաղաքիս հայոց հասարակութիւնը. այստեղի ամեն մի հայ թշնամի է նոյն քաղաքի միացած հայերի, իւրաքանչիւր հայ ընտանիքում կը լսէք բամբասանքներ միւս հայ ընտանիքների վրա: Հայ ուսանողներից շատերը առերես միմեանց հետ բարեկամ են, բայց մէկի բացակայութեամբ միւսները՝ բամբասանք չէ մնում որ չը թափեն բացակայի գլխին:

Մի՞թէ դա ընդհանուր հայոց յատկութիւն է,—չը գիտեմ:

Պէտք է խոստովանվեմ որ իմ բազմամեայ փորձից, երկար տարիներ մայրաքաղաքում ապրելով, ես համոզվել եմ, որ մասամբ, գոնէ հայ ուսանողների մէջ, այդ անմխիթար յատկութիւնները զարգացնելուն քիչ չը նպաստեց այստեղի մի պարոն, որ երկար ժամանակ մեծ ազդեցութիւն ունէր ուսանողութեան վրա և մասամբ հիմա էլ ունի դեռ այդ ազդեցութիւնը, գոնէ հայ ուսանողների մի նեղ շրջանի վրա: Այդ պարոնը այն տեսակներիցն է, որոնց համար դուք, ձեր լրագրում, մի նոր տերմինոլոգիա հնարեցիք. այդ պարոնը քուրմերիցն է:

Կուացնել ուսանողները միմեանց մէջ, անհաշտութեան սերմ սերմանել երիտասարդների միմեանց մէջ, արհամարհանքի զգացմունք սերմանել հայ երիտասարդութեան մէջ դէպի ամեն բան, ինչ որ նեղ հայոց շրջանից դուրս է,—ահա կարծես այդ մարդու կեանքի զբաղմունքն ու նպատակը:

Այդ տեսակ մարդիկ ատում են ամեն նորը, ամեն ինչ, որ նրանց նեղ շրջանից դուրս է: Մի այդ տեսակ քուրմի մօտ մտնում է, դիցուք, մի հայ, մանաւանդ մի գաւառացի հայ: Քուրմի առաջին հարցերից մինը, որ ուղղում է նա դէպի իր հիւրը, լինում է թէ ինչ հայոց պարբերական հրատարակութիւն է ստանում նա իր տան մէջ: Եթէ պատասխանը լինում է, օրինակ, թէ «Մըշակն» է ստանում, քուրմը իսկոյն երկար քարոզի ձևով անպատճառ պատասխանում է. «ի՞նչ հարկաւոր է այդ տեսակ վնասակար թերթին գրվել. միթէ դրանից լաւ հայոց ամսագիր կամ լրագիր չը գտաք. մենք ունենք այժմ պատուական հրատարակութիւններ, իսկ «Մըշակը» դժբաղդաբար շարունակում է ցանել անիծված Նազարեանցից ցանած անպիտան սերմերը:»

Նա կարծես իրան նպատակ է դրել խեղճ Նազարեանցին երբէք հանգիստ չը թողնել գերեզմանում:

Բաւական է որ հիւրը համարձակութիւն ունենայ փոքր ինչ, թէև ամենահամեստ կերպով, հակառակվել, քուրմը առիթ չի բաց թողնի բացականչել, «Ես, ճշմարիտ ձեզ ասեմ, զարմանում եմ որքան յիմար է հայոց ազգը, որ Նազարեանցի պէս մի մարդու յիշատակին, որի դիտաւորութիւնն էր քանդել հայոց եկեղեցին, նոյն իսկ ամեն տեղերի հայոց եկեղեցիներում նրա մահից յետոյ հոգեհանգիստներ էին կատարվում:»

Այդ տեսակ խօսքով նա յանկարծ կտրում է իր միամիտ խօսակցու մաքերի թելը, շուարեցնում, շփոթեցնում է նրան:

Երևակայեցէք, ուրեմն, ինչ կը լինի այդ տեսակ մարդկանց բարոյական ներգործութիւնը մայրաքաղաքի հայ ուսանողութեան վրա, քանի որ, ինչքան ես այդ տեսակ քուրմերին յիշում եմ, նրանք միշտ թշնամաբար են վերաբերվել դէպի մեր ազգի մէջ քիչ թէ շատ աչքի ընկնող գործիչները: Չեմ կամենում խօսել ներկայ գործիչների վրա. նրանց կը գնահատի, կամ կը դատապարտի ապագան, մենք մեզ չը պէտք է իրաւունք տանք դատաւոր հանդիսանալ նրանց վրա: Բայց չը մոռանանք որ մեր քուրմը, նոյն քուրմը, որ ներգործում է այժմ տեղիս հայ երիտասարդութեան վրա, ամենաանհաշտ, ամենակատաղի թշնամի է եղել միշտ՝ Ս. Նազարեանցի, Մ. Նալբանդեանցի, Գ. Այվազովսկու, Մ. Միանսարեանցի և ուրիշ սրանց նմանների, որոնք կամ մեռան կամ դեռ կենդանի են, և որոնց յիշատակը միշտ անջնջելի կը մնայ հայոց գրականութեան պատմութեան մէջ:

Կուզենայի հարցնել ինչ յիշատակ կը թողնի նոյն քուրմը, որ այդքան ատելութեամբ էր վերաբերվել միշտ դէպի մեր սակաւաթիւ նշանաւոր մարդիկ, ինչ յիշատակ կը թողնի նա ինքն, որ ոչինչ չէ արել հայութեան համար, բացի նրանից, որ միշտ աշխատել է եղել իրան շրջապատող հայ երիտասարդներից՝ անգոյն, նախանձոտ, անհատականութիւնից զուրկ, ամեն բարոյական հեղինակութիւն ոտնակոխ անող, ինքնահաւան էակներ պատրաստել:

Ս.

ՆԱՄԱԿ ՍԱԼԵԱՆԻՑ

—

Յունվարի 3-ին

Սալեանում գտնվող փոքրաթիւ հայոց խումբը, անցեալ տարուայ դեկտեմբեր ամսի վերջում՝ տնօրինած էր նոր տարվայ մուտքը տօնելու նպատակով միաբանութեամբ մի նախատօնաքի ընթրիք կատարել: Այդ նպատակն իրագործվելու ժամանակում մեր ողորմած կայսեր և կայսերական գերդաստանի թանգագին կենաց համար առաջարկված բաժակները ամենքս խորին յարգանօք ընդունելուց յետոյ, պ. սեղանապետի ճառից դրդված մի միտք էլ յղացաւ մեզնում: Այդ էր Կ. Պօլսի հայոց պատրիարք ս. Ներսէսի կենաց համար առաջարկվող բաժակները վայելել: Պ. սեղանապետը իր ճառի մէջ աւելացրեց թէ առանց արդիւնաւոր գործով պատրիարք հօր ցոյց տուած յարգանքը, պատիւ չէ կարող բերել մեզ համար: Արդարև անհրաժեշտ է այդ, ձայն տուին բոլոր սեղանակիցները և իւրաքանչիւրը իսկոյն գցեց ազգային գանձանակը իր նուէրքը, որից գոյացաւ ընդամենը 70 րուբլի, որը նամակիս հետ ի միասին ուղարկելով խմբագրիդ, պատիւ ունենք խնդրել այդ լումայից 25 րուբլին Կ. Պօլսի Միացեալ ընկերութեան և 45 րուբլին Վասպուրականի սովելոց յատկացնել և այդ գումարները հասցնել ուր հարկն է:

Յուսամք նուիրատու պարոններին միամտացնելու համար չէք խնայի «Մշակի» էջերում նորանց անուններուն տպագրութեան մի անկիւն շնորհելու:

Դօլուխանեանց ատիճանաւոր Մարկոս 15 ր., Տէր-Ստեփանեանց Աստուածատուր 10 ր., Իւզբաշեանց Յովհաննէս 5 ր., Իւզբաշեանց Դաւիթ 5 ր., Նազարբէգեանց Զաքարիա 5 ր., Բագամեանց Աղէքսանդր 4 ր., Քալաշեանց Նիկողայոս 3 ր., Սարգսեանց բժիշկ Յարութիւն 3 ր., Զօհրաբեանց Յակովբ 2 ր., Եաղուբէկեանց Յարութիւն 2 ր., Мамедали-бекъ Шафіевъ 2 р., Տէր-Մարտիրոսեանց Սարգիս 1 ր. 50 կ., Степанъ Утиловъ 1 р., Զաքարեանց Եսայի 1 ր., Մէժնունեանց Գալուստ 1 ր., Ոսկանեանց Խոսրով 1 ր., Վարագեանց Ներսէս 1 ր., Հասանջալալեանց Պետրոս 1 ր., Միրիմանեանց Յովհաննէս 1 ր., Յովսէփեանց Միքայէլ 1 ր., Բունեաթեանց Մկրտիչ 50 կ., Թադոսեանց Պաղդասար 1 ր., Սեւումեան Աղէքսանդր 50 կ., Иванъ Панихинъ 50 к., Иванъ русскій 50 к., Բարալեանց Լեոն 50 կ., Արիեանց Թովմաս 40 կ., Ծատուրեանց Համբարձում 40 կ. և Միրիմանեանց Նիկողայոս 20 կ.: Ընդամենն է եօթանասուն րուբլի. փոստի ծախսն վճարեց մի անյայտ ոմն:

Յ. Իւզբաշեան

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

Յունվարի 27

Ամսոյս 20-ին տեղոյս քաղաքացի պ. Գէորգ Յովհաննէսեանի տան օրիորդի նշանադրութիւն լինելով, կոչված հիւրերը ընթրիքի վրա խօսում էին Թիւրքաց Հայաստանի վիճակի մասին: Այս միջոցին ես, ներկայ գտնվող Սահակ աւագ քահանայի միջնորդութեամբ առաջարկեցի Հայաստանի սովելոց համար նուիրատուութիւն անել: Տէր հօր մի քանի ազդու խօսքերից յետոյ ամենքը միաձայն հաւանութեամբ տուին իրանց ի սրտէ բղխած նուէրները, իւրաքանչիւրը մի մի րուբլի, չը նայելով որ հիւրերի մէջ կային և շատ համեստ ապրուստի տէր անձինք, և այսպիսով գոյացաւ տասն և ինն րուբլի: Այս գումարն ուղարկելով խմբագրութեանդ՝ կը խնդրեմ հասցնել սովելոց խնամող ընկերութեանը, իսկ նուիրատուների անունները հրատարակել ձեր պատուական «Մշակ» լրագրում նրանց միամտութեան համար:

Սահակ աւագ քահանայ Տէր-Սահակեանց, Յովսէփ Ա. Սէրգէյեանց, Ստեփան Լալայեանց, Ճհանգիր Նիկիտեանց, Եգոր Սարգսեանց, Յ. Տէր-Եսայեանց, Յարութիւն Տէր-Մանուէլեանց, Մարգարայ Սիմէօնով, Սահակ Կեանջեցով, ուստայ Պետրոս Արզումանով, Մելքում Դօլիօվ, Թադէոս Բալասանով, Սէրգէյ Սիմէօնով, Զաւատ Տէր-Ստեփանով, Աղաբաբայ Տէր-Յովհաննիսեանց, Անթառամ Տէր-Յովհաննիսեանց (մանուկ), Գէորգ Տէր-Յովհաննիսեանց, Սանդրիկ Պ. Վլասով և ես:

Եւ որովհետև այս տեսակ նուիրատուութիւնը մեր Շամախում առաջին անգամն է, ուրեմն շատ կը ցանկանայի որ քաղաքումս ամեն մի ուրախութեան հանդիսում, ամեն մի խնճոյքում շարունակէին այս տեսակ նուիրատուութիւններ անել, որով մեծ նպաստ կարելի էր տալ Հայաստանի մեր թշուառ եղբարցը:

Ա. Ազատեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ինչպէս մեզ խնդրում է յայտնել բժիշկ Նաւասարդեանց, «Բարեգործական ընկերութեան» հինգերորդ ժողովը լինելու է մարտի 1-ին, կիրակի օր, առաւօտեան ժամի 11-ին, Արծրունու Թատրոնում:

—

Ռուսաց սիրողների ներկայացումն, որ պէտք է լինէր հինգշաբթի օր, չը կայացաւ այն օրը և կը լինի այսօր, շաբաթ, փետրվարի 14-ին: Կը ներկայացնեն Շպաժինսկու «Ֆօֆան» պիէսան: Կը մասնակցեն Պալմի ռուսաց թատրոնական խմբի ամենալաւ ոյժերը և ինքն պ. Պալմ:

—

Լսում ենք որ դիտաւորութիւն կայ ԹԻՖԼԻՍԻ հեռագրական կայարանի մի երկրորդական բաժին հաստատել քաղաքիս մի որ և է կենտրոնական տեղում, քանի որ հեռագրատան այժմեան բնակարանը շատ հեռու է կենտրոնից և երթևեկութեան համար անյարմար փողոցումն է գտնվում. վատ չէր լինի ոչ թէ մէկ, այլ մի քանի այդ տեսակ բաժիններ հիմնել քաղաքի այլ և այլ մասերում:

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են որ դեկտեմբերի կէսից մինչև օրս եղանակը փոխվեցաւ և տաք, գարնանային օրեր է անում: Անձրևները յաճախ են գալիս և փողոցների վրա ցեխ են գոյացնում:

—

«Порядокъ» լրագրին գրում են Սարատովից: «Մեզ մօտ չեն դադարում գաղթեցնել չէրքէզներին Կովկասից եւրոպական Ռուսաստանի ներքին նահանգները: Կովկասեան ազգաբնակութիւնը այդ տեսակ ակամայ գաղթականութիւններով նորոգել չէ կարելի, ուրեմն պետական գանձի համար դա փողի ապարդիւն ծախս է, մի և նոյն ժամանակ ռուս ազգաբնակութեան համար հողերի կորուստ է, իսկ չէրքէզների համար զգալի զրկանք է թէ ֆիզիկական և թէ բարոյական կողմից: Ուրեմն ինչի համար գործ դնել այդ տեսակ վարչական հնարներ»:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Անցեալ տարիներում հաւաքված փողերը յօգուտ Հայաստանի սովեալների և «Արարատեան ընկերութեան» ուր մնացին: Հաշիւ մինչև այժմ չը կայ:»

—

Մեզ գրում են Ախալցխայից և հետևեալը: «Ամբողջ տարի է անցնում ոչ թատրոն, ոչ գրական երեկոյ ու նուագահանդէս չէ լինում մեր քաղաքում: Հասարակութիւնը զրկված լինելով բարոյական կրթողական զուարճութիւններից, անցնում է ժամանակ կլուբում, հիւրանոցներում, գինետներում ու կաֆէներում, խմելով, ուտելով և թուղթ խաղալով:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Ֆրանսիական մամուլը հանգստութիւն չէ տալիս արտաքին գործերի մինիստրին: „République Française“ լրագրի յարձակողական յօդուածներից և Պրուսի արած հարցից յետոյ «Revue Politique»-ի մէջ աւելի էլ ուժեղ յօդուած տպվեցաւ, որ չափազանց պախարակում է Բարտելեմի Սենտ-Իլերի քաղաքականութիւնը յունական խնդրի վերաբերութեամբ: Այդ յօդուածը ապացուցանում է, որ իշխան Բիսմարկին զանազան քաղաքական խորամանկութիւններով աջողվեցաւ թուլացնել Ֆրանսիայի ազդեցութիւնը արևելեան հարցի վերաբերութեամբ և այդ գործի մէջ աւելի մեծ նշանակութիւն տալ Գերմանիային, Աւստրօ-Ունգարիային և Անգլիային: Յօդուածը վերջնականապէս մեկնում է անգլիական դեսպան պ. Գօշենի անցնելը Բերլինից և Վիեննայից:

Այդ յօդուածը, ինչպէս և այդ տեսակ միւսները վերաբերում են Գամբետտայի ազդեցութեանը, որովհետև Ֆրանսիայի մէջ նա այժմ նոյնքան ոյժ և մեծ ազդեցութիւն ունի, որքան իշխան Բիսմարկ Գերմանիայի մէջ:

Թէպէտ Ֆրանսիան այժմ զբաղված է տնօրինելով իր ներքին գործերը, բայց այդ երկիրը այնքան հարուստ է և լաւ կազմակերպված, որ նա այնու ամենայնիւ իր ոյժերի մի մասը կարող է նուիրել ընդհանուր եւրոպական քաղաքականութեանը:

Մի քանի ժամանակ առաջ տարածված լուրերի հակառակ լրագիրները այժմ հա-

ղորդում են, որ իշխան Բիսմարկ յանձն է առել ղեկավարել Բ. Դրան և եւրոպական դեսպանների բանակցութիւնները Կ. Պօլսի մէջ։ Այս լուրը շատ հաւանական է, որովհետև դեսպանը չէր այցելի Բերլին և Վիէննա, եթէ նա հաւատացած չը լինէր, որ իր կառավարութեան պրօգրամը յունական խնդրի վերաբերութեամբ այդ քաղաքների մէջ արդէն ընդունված է։ Հեռագիրը հաղորդել է, որ գերմանական դեսպանը ուղևորվեցաւ Կ. Պօլիս։

Անգլիայի մէջ հրատարակվեցաւ ռուսաց կառավարութեան և Աֆղանիստանի փախճանված էմիր Շիր-Ալիի գաղտնի գրագրութիւնը Ռուսաստանի և Աֆղանիստանի մէջ կապված դաշնակցութեան մասին։ Երբ անգլիական համայնքների ժողովի մէջ պատգամաւորներից մէկը լօրդ Հարտինգտօնին հարց առաջարկեց՝ արդեօք նա մտադիր չէ թողնել անգլիական զօրքերը Կանդահարի մէջ, ի նկատի ունենալով այդ գաղտնի գրագրութիւնը, հարցին բացասական պատասխան տալով, մինիստրը ապացուցեց, որ կառավարութիւնը չէ վախենում ,,Ռուսաստանի խորամանկութեանից։“ Թէպէտ այդ գրագրութիւնը նրան վաղուց յայտնի էր։

„ПОРЯДОКЪ“ ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

„Порядокъ“ լրագրի մէջ տպված է հետևեալ թղթակցութիւնը Կ. Պօլսից յունվարի 17-ից։ Թիւրքիան հասել է իր ներքին կազմակերպութեան վերին աստիճանի քայքայմանը։ Մայրաքաղաքի մէջ, որտեղ եւրոպական տարրը թիւրք տարրից գրեթէ աւելի է, ոչ մի զինաւորված համարձակ մարդ չէ յանդգնում տուն վերադառնալ երեկոյեան վեց ժամից ուշ, որպէս զի չը կողոպտվի կամ սպանվի աւազակների խումբերից, որոնք աներկիւղ թափառում են թէ Գալատա-սերայ պօլիցիական տան առաջ և թէ միւս փողոցներում։ Առաւօտները ամենաառողջակազմ մարդը անկարող է հաւատացած լինել, որ նրա ջղերը չեն խանգարվի սոված երեխաների և կանանց աղաղակներից, որոնք առաւօտից հառաչում են փողոցների մէջ մի կտոր հաց ստանալու համար։ Սկզբից ես կարծում էի, որ դրանք վարձված սգաւորներ են, որոնք սովորաբար Արևելքի մէջ ուղեկցում են ննջեցեալներին։ Բայց իմ սարսափը մեծ էր, երբ նկատեցի, որ դրանք սովատանջ մարդիկ են։ Եթէ այդ աղաղակներին աւելացնենք շների ոռնալը, որոնք չափազանց բազմանում են Կ. Պօլսի մէջ, կարելի է ճիշտ գաղափար ստանալ այստեղի կեանքի մասին։

Բացի խաղաղ բնակիչներից աւազակները կողոպտում են նոյնպէս և կառավարութեան քսակները։ Օրերումս կառավարչական հեռագրական գրասենեակը կողոպտվեցաւ աւազակների զինաւորված խումբից, որի ձեռքը ընկաւ 1000 լիրա։ Ասում են, որ մի քանի տարիների ընթացքում առաջին անգամ գրասենեակի մէջ հաւաքվեցաւ այդքան դրամ և այն էլ չը կարողացան պահպանել երկոտանի մկներից։ Եթէ Թիւրքիայի մայրաքաղաքի մէջ, որտեղ տասից աւելի եւրոպական դեսպաններ կան, այդպիսի կարգապահութիւն է տիրում, ինչ կը լինի Թիւրքիայի միւս տեղերում, որտեղ եւրոպական հսկողութիւն չը կայ։ Դեսպանատներն էլ զգում են, թէ ինչ բան է Թիւրքաց վարչութիւնը։ Անգլիական դեսպանատան բժիշկը իր տան մէջ արժանացաւ աւազակների այցելութեանը, որոնք նրանից խլեցին 3,500 ր., բայց չը սպանեցին։

Զարմանալի չէ՞ արդեօք, որ այսպիսի հանգամանքների ժամանակ, յայտնելով իր խաղաղասիրութիւնը, Թիւրքաց կառավարութիւնը պատերազմական խորհուրդներ է կազմում Եալդիզիլ-կիօսկի մէջ և անդադար զօրքեր է ուղարկում դէպի յունական սահմանները։ Սուլթանի պալատի մէջ եղած երեկվայ խորհուրդի մասին լրագիրները հաղորդում են, որ խորհուրդը քննում էր միայն ալբանական հարցը և ռուս-պարսկական (հասկացիր հայկական) սահմանների եղած վրա շարժումը։ Ինչ և իցէ Թիւրքիան և Յունաստանը, ՚ի նկատի ունենալով գարնան մօտենալը, պատրաստում են իրանց ոյժերը, թէպէտ եւրոպական քաղաքականութիւնը նրանց խաղաղութիւն է առաջարկում։ Կարծես երկու կողմերն էլ զգում են, որ գործը կարող է միայն զէնքի օգնութեամբ վերջանալ և որ ոչ մի միջնորդութիւն լաւ վախճան չի ունենայ։

Թիւրքաց կառավարութիւնը բացի բուն պատերազմական միջոցներից ուրիշ միջոցների էլ է դիմում աշխարհի մահմետականների վրա բարոյապէս ազդելու համար. Նա հրատարակում է Լօնդօնի մէջ մի նոր լրագիր „Կայրեթ“ (միյութիւն) վերնագրով։ Լրագիրը հրատարակվում է Թիւրքերի և անգլիական Թիւրքասէրների փողով, քարոզում է մահմետական գաղափարներ և դրա համար շատ յարմար է անգլիական մայրաքաղաքը, որ ամենամեծ ազդեցութիւն ունի Ասիայի և Աֆրիկայի մահմետականների վրա։ „Կայրեթ“ լրագիրը տպվում է արաբական և պարսկական լեզուներով, որոնք աւելի ծանօթ են մահմետականներին։

Բացի դրանից Թիւրքաց կառավարութիւնը Կ. Պօլսի մէջ ուրիշ շատ լրագիրներ էլ ունի։ Դրանցից աչքի է ընկնում „Վակիթ“ լրագիրը, որին հրամայած է աւելի մեծ եռանդով հսկել այն բոլորի վրա, ինչ որ տպվում է բօլգարական, յունական և հայկական լրագիրների մէջ։ Մի Թիւրքասէր անգլիացուց հրատարակվող այդ լրագիրը նորերումս մի շարք յօդուածներ տպեց Ֆիլիպօպոլի „Մարիցա“ լրագրի դէմ, որոնք յիշոցներով լի են ռումելիական սլավեանների ձգտումների դէմ և պահանջում են, որ Թիւրքիան գրաւէ բալկանեան անցքերը և դրանով վերջ դնէ բօլգարական և ռումելիական համերաշխ շարժումներին։

Ռուսաստանի դէմ էլ գաղտնի գործեր են կատարվում։ Սիսը բացառապէս հայ լեռնաբնակներով է բնակեցրած, որոնք անուանվում են զէյթունցիներ Ալեպի վիլայէթի մէջ եղած Տավրոսեան լեռների Զէյթուն բաժնի անունով։ Այդ լեռների անմատչելիութեան շնորհիւ նրա բնակիչները կիսա-անկախ դրութեան մէջ էին Թիւրքիայի վերաբերութեամբ։ Փոքր-Ասիայի սորկացած ցեղերից այդպիսի առանձնացած դրութեան մէջ լինելով, Զէյթունի լեռնաբնակները անկարող լինելով յարմար յարաբերութիւններ ունենալ հայոց եկեղեցու Կ. Պօլսի և Էջմիածնի գլխաւորների հետ, կազմեցին մի առանձին կաթողիկոսութիւն Սիսի մէջ, բարոյապէս միայն նրան կախված համարելով հայոց գլխաւոր կաթողիկոսից Էջմիածնի մէջ։ Անցեալ տարի երբ Զէյթունի լեռնաբնակները ապստամբվեցին Թիւրքաց կառավարութեան դէմ, որ կամենում էր Թիւրքաց մի զօրաբաժին պահել Զէյթունի գլխաւոր քաղաքի մէջ և երբ զէյթունցիները յաղթեցին Թիւրքաց զօրքերին, ռուսաց քաղաքականութեան շնորհիւ նրանք կատարեալ բաւականութիւն ստացան։ Այդպիսով մի քայլ արվեցաւ սաստկացնելու համար Ռուսաստանի ազդեցութիւնը Փոքր-Ասիայի հայ ժողովուրդի վրա, որ Էջմիածինը իր գլխաւոր կրօնական կենտրոն է համարում։

Ի նկատի ունենալով Էջմիածնի այդպիսի նշանակութիւնը Ռուսաստանի ձեռքում և Թիւրքիաբնակ հայերի առաջ, Կ. Պօլսի կառավարութիւնը կամեցաւ անզօր դարձնել Էջմիածնի կաթողիկոսութեան ազդեցութիւնը։ Որովհետև Սիսի մէջ էլ մի կաթողիկոսութիւն կայ, Թիւրքիան կամենում է նրան ընդհանուր հայկական նշանակութիւն տալ, յանձնելով նրան Էջմիածնի կաթողիկոսի բոլոր իրաւունքները։ Թիւրքիայի դրդմամբ Սիսի կաթողիկոսը օրերումս իրան անկախ յայտնեց Էջմիածնի կաթողիկոսի իշխանութեանից։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, 3 յունվար 1881

Վան նահանգի զինուորական հրամանատար Սամիհ փաշան հրաժարելէ յետոյ՝ տեղւոյս վիճակը փոքր ի շատէ փոխուեցաւ։ Սամիհ փաշան այստեղ եղած ժամանակ միշտ կաշխատէր քրդաց և հայոց մէջ ատելութիւն սերմանել, բայց իւր ցանկացածի համեմատ յաջողութիւն չունեցաւ։ Նա այն աստիճան մոլեռանդ Թիւրք էր որ հայոց ամեն յառաջդիմական շարժման կատաղի աչքերով կը նայէր. հեռագիրներով անդադար կը ստիպէր Բ. Դուռը որ զօրքեր ուղարկէ Վան. այնպէս հաւատացուցած էր Բ. Դրան թէ իւր ներկայութիւնն է որ Վանի մէջ հայերը զսպած է, եթէ ոչ ամբողջ Հայաստան ապստամբելով տակն ի վրա կը լինի։ Սամիհը մինչև անգամ աշխատեցաւ Վանի նահանգապետ Հասան փաշան հրաժարեցունել տալ և ինք նորա տեղ անցնել, բայց չը յաջողեցաւ, որովհետև հայ և Թիւրք միացած, խնդրեցին Բ. Դռնէն որ Հասան փաշան չը փոխուի, որ թէև լաւ մարդ չէ, բայց Սամիհը անկէ տաս անգամ աւելի վատ է։ Այս այն Սամիհ փաշան է որ Էրզրումի նահանգապետ եղած ժամանակ հայոց երևելիներէն Փաստրմաճեան Էֆէնդիի հայրը սպանել տուած է։

Սամիհի յաջորդ զինուորական հրամանատար Նաֆիս փաշան երբ Վան եկաւ, Սամիհին հակառակ տեղեկութիւններ հաղորդեց Բ. Դրան։ Նոր հրամանատարը իմաց տուաւ թէ հայերէն այնչափ վախենալիք բան չը կայ և թէ աւելորդ է այսչափ զօրաց բազմութիւն հաւաքել Վանի մէջ։ Զօրքերը այժմ կամաց կամաց կը ղրկուին Էրզրում և այնտեղէ ալ Կ. Պօլիս երթալով, կանցնին Ռումէլիա։

Թիւրքաց զօրքերու այստեղէն հեռանալէն զատ ուրիշ բարեբաղդութիւն մ'ալ ունինք որ այս տարի ցանքերը լաւ կերևին և եթէ մի նոր վտանգի չը պատահի, առաջիկայ հունձի ժամանակ առատութիւն կը լինի։ Այս պատճառով ցորենի գինն մի քիչ աժանացած է. չափը ($3^1/_2$ պուդ) երեք և կէս արծաթ մէճիդի (6 րուբլ) կը ծախուի այժմ, թէև սովորական աժան տարիներ $1^1/_2$ րուբլ կը ծախուէր։ Այժմ սով չը կայ, բայց Թանգութիւն և աղքատութիւն սոսկալի կերպով կը նեղեն խեղճ ժողովուրդը։ Ի՞նչ օգուտ ցորեն գտնուիլը, երբ ժողովուրդը այն աստիճան աղքատացած է որ փող չունի գնելու համար։

Մի քիչ ալ կրթական մասին խօսենք։ Միացեալ ընկերութիւնը այժմ ունի Վանի մէջ 1 վարժապետանոց Այգեստանը և 6 վարժարան հետևեալ գիւղերը. Ալիւր, Կլուանենց, Կէմ, Խաբակօնիս, Գործոտ և Կէօլի կամ Եղէգիս (Կարճկանի մէջ), բացի Գատուանէն որ այժմ Միացեալ ընկերութեան Տուրուբերանի (Մուշ) տեսչութեան տակ մնացած է։ Ընկերութեան այս վարժարաններէն զատ՝ Խրիմեան հայրիկը մի հողագործական վարժարան բացաւ Վարագի վանքի մէջ ուր արդէն գտնուած 12 գիշերօթիկ ժառանգաւոր աշակերտաց թւոյն վրա 8 ևս պիտի աւելցուի Վանի գիւղերէն բերուելով։ Այս կերպով հողագործութեան ուսանողներու թիւը 20ի պիտի ամբողջանայ։ Այս բոլոր գիւղացիներ ձրիավարժ են և նոցա ուտեստ, հագուստ և այլն Վարագի վանքը կը հոգայ։ Այգեստանի մէջ 4 ծխական վարժարան կայ և 1 Հայրենասէր ընկերութեան վարժարան։ Մէկ ծխական վարժարան ալ քաղաքամէջը կայ։ Այս վերջին վարժարանը տարին մի քանի անգամ կը բացուի և կը փակուի։ Թաղական խորհուրդները միմեանց հետ կը կռուին և եկեղեցիներըն վարժարանին վճարուելիք փողերը չեն տար։ Վերոյիշեալ և մի քանի այլ մանր մունր վարժարանաց մէջ ամբողջ ուսանողաց թիւը 1500-ի չափ կը լինի և որովհետև քաղաքամէջ և Այգեստան 2836 տուն հայ կայ, ուրեմն գրեթէ 2 տունէն մէկ աշակերտ կերթայ վարժարան։ Այս պրօցէնտը շատ մխիթարական չէ և մեք զորս պատճառը ժողովրդի անուսումնասիրութեան մէջ չենք տեսներ միայն, այլ և նիւթական թշուառութեան որով շատ ծնողքներ կը ստիպվին իւրեանց զաւակներ շուտով դուրս հանել վարժարանէն և արհեստի տալ։

Բացի Միացեալ ընկ. վարժապետանոցէն ուր 61 երթևեկ և 6 գիւղացի և օտարաքաղաքացի գիշերօթիկ աշակերտներ կան, մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է Հայրենասէր սանուց ընկերութեան Հայկազեան անուն վարժարանը որ 100-ի մօտ աշակերտներ ունի և միւս բոլոր ծխական վարժարաններէն աւելի կանոնաւոր ընթացք. Ծխական վարժարանները մինչև անգամ մի ուսումնական յայտագիր (պրօգրամմա) չունին. շատ անգամ իւրեանց տարեկան հաշուեցոյցը (պիւճէ) նախատեսելով չեն որոշեր և վաւերացուներ։ Այս Հայրենասէր ընկերութեան վրայ կարժէ որ ընթերցողաց մի փոքր տեղեկութիւն տամ այստեղ։ Այս ընկերութեան անդամները որք տակաւին պատանիներ են, Հայկազեան վարժարանի նախկին ուսանողներն են։ Սոցա գործադիր անդամներէն մի մաս այժմ աշակերտ են Միացեալ ընկ. վարժապետանոցին։ Այս ուսանողներ տեսնելով իւրեանց ուսում առած Հայկազեան վարժարանի փակումը, նորա հոգաբարձութիւնը իրենց վրա առին և 4 տարիէն աւելի է որ կը կառավարեն զայն, իւրեանց քսակէն բաժնեգիններ վճարելով և նուէրներ հաւաքելով ժողովրդէն որ շատ համակիր է դէպի այդ ընկերութիւնը։ Անգլիական Standard լրագրին թղթակից պ. Շուվէր՝ երբ անցեալ տարի Վան եկաւ և պատիւ արաւ խօսել Հայրենասէր ընկ. լսարանին մէջ, իւր սաստիկ համակրութիւն յայտնեց այս ընկերութեան և մեծ յոյս նորա ապագայի վրա, սա նշանաւոր խօսք ասելով թէ «Դաստիարակութեան ընդհանուր պատմութեան մէջ (Եւրոպան ալ միասին առնելով) առաջին անգամն է որ կը պատահիմ մի այսպիսի դէպքի. ուսանողներ՝ որ տակաւին ուսանողական շրջանի մէջ են մի բարձրագոյն վարժարանի մէջ (վարժապետանոցն կակնարկէր), իւրեանց մայր-վարժարանը փակուելէ ազատած, զարմանալի եռանդով կաշխատին նախնական կրթութիւնը տարածել ժողովրդի մէջ, ոչ միայն զանազան անձերէ նուէրներ հաւաքելով այդ բանի համար, այլ և իւրեանց ձրի դասախօսութիւններով, այլ և իւրեանց քսակէն փող վրայ տալով։ Այս կապացուցանէ թէ հայ ժողովուրդը կրթութիւն և դաստիարակութիւն տարածելու գործին շատ ընդունակ է։» Եւ առաջարկեց զինք ալ պատուանդամ ընդունիլ մի այսպիսի համակրելի ընկերութեան, որով Հայրենասէր ընկերութիւնը այդ օրէն սկսած, մի եւրոպացի պատուանդամ ալ ունեցած է, պ. Շուվէր որ Հօլանդիա կը գտնվի այժմ։ Կը լսեմք թէ անգլիական փոխ-հիւպատոս պ. Կլէյտօն ալ անդամ պիտի գրուի եղեր այս ընկերութեան որ բացի Հայկազեան վարժարանէն ունի մի կիրակօրեայ վարժարան, ուր կիրակի օրեր չունկայորդ պատանիներու և հասակաւոր ազգայիններու դասախօսութիւններ կը լինին ձրիապէս. մի ընթերցարան՝ ուր կիրակի օրեր ամեն ազգայիններ կրնան հաւաքուիլ և գիրք և լրագիր կարդալով ժամանակ անցունել. մի լսարան, ուր տասն և հինգ օրն մի անգամ թէ հրապարակական դասախօսութիւններ և թէ ազգային նիւթերու վրայ առենախօսութիւններ կը լինին։ Ռուսաստանի հայոց ուշադրութեանը կը ներկայացունեմ այս ընկերութիւնը որ ինքզինք լուսաւորութիւն տարածելու գործին նուիրած, թէև համեստ շրջանի մէջ և անձայն կը գործէ, բայց իւր այդ ընթացքով կարող է մեծ դերեր ունենալ ապագային մէջ, եթէ օգնեն նմա և քաջալերեն։ Եթէ ամեն մի հայ անհատ մի գիրք կամ մի տետրակ նուիրէ Հայրենասէր ընկ. ընթերցարանին, ինք մի մեծ ծանրութիւն զգացած չի լինիր, բայց ընկերութիւնը մի ճոխ գրադարան կունենայ ուրկէ թէ Հայկազեան վարժարանի ուսանողները և թէ ամեն վանցի հայեր կրնան օգտա

մտաւոր սնունդ ստանալ։ Եթէ սոված մնալով մարմիններու մեռնելը սոսկալի բան է և գթութեան արժանի, նոյնպէս սոսկալի է և մտքերու մեռնիլը, սնունդ չը ստանալով։ Այսօր միլիոնաւոր մարդեր կը հաշուուին Թիւրքական Հայաստանի մէջ, բայց չը գիտեմ թէ մարդ—մարդեր քանի հատ կը գտնուին։ Եթէ Ռուսաստանի և Թիւրքիայի հայեր իրենց աւելորդ շռայլութիւններու թափթփածներէն մի քանի կտոր միայն նուիրեն Վանի Հայրենասէր ընկերութեան որ կարող է այժմ քիչով բաւականանալ, տեղական ոյժեր կազմուելուն և նոցա զարգանալուն մեծապէս օգնած կը լինին, որպէս զի Վանի աշխատող նոր սերունդը զօրանայ և ինք իրեն համար աշխատելու կարող լինի։ Դիւրին է, կարծեմ, օգնութիւններ հասցնել ուղղակի Վան, Տփղիսի հայ լրագրութեանց միջոցով։

Վասպուրականի հայոց քնքոյշ սեռի վիճակը շատ ողբալի է. կարելի է ասել թէ ընտանեկան կեանք չը կայ այստեղ, հարեմական դրութիւն կը տիրէ հայոց տուներուն մէջ։ Ոչ միայն օրիորդները, այլ և տարիքը առած կիներ բերանակապ կը ծածկեն և այր մարդու հետ չեն խօսիր։ Որբևայրի մայրը եթէ մի զաւակ միայն ունենայ տանը մէջ և ուրիշ ոչ ոք, նա իւր որդւոյն հետ միատեղ մի և նոյն սեղանի վրայ չը ճաշէր. արական սեռին համար զատ սեղան կը պատրաստեն, իգական սեռին համար զատ։ Բնակութեան սենեակներն ալ անջատուած են։ Եթէ մի հայի տան փողոցի դուռը զարնէք, մի ձայն ներսէն կը հարցնէ. «վօվի» (ով է). պէտք է պատասխանել «բաց.» ձեր հնչումէն կը հասկանան նոքա թէ քուրդ կամ վտանգաւոր մարդ չէք և կը բանան։ Բայց թէ դուռը բացողը մի օրիորդ կամ կին մարդ լինի, դուռը բանալէն ետոյ իսկոյն ինք կը փախչի կաներևոյթանայ, այնպէս որ եթէ եկողը այդ տան դեռ անծանօթ լինի, կը շփոթվի կը մնայ թէ ո՛ր կողմ երթայ, և եթէ մի փոքր սպասելէ յետոյ՝ արական սեռէ մարդ չելնէ իւր դէմ, զուցէ դուռը կը փակէ և կերթայ։ Կիները տունէն դուրս կելնեն եկեղեցի երթալու համար միայն գրեթէ. ուրիշ ժամանակ տնական գործերով զբաղուած կը լինին իւրեանց գետնայարկ խոնաւ սենեակներու մէջ. նոցա անպատեհ է շուկային մէջ երևիլ։ Գիշերները ընտանիքով փողոց ելնելու և իրարու տուն երթալով ժամանակ անցունելու սովորութիւն չը կայ այստեղ։ Կիները սպիտակ սաւաններու մէջ փաթթիլած կը շրջեն փողոցները։ Տիկին Կամսարականն որ Տփխիսի ձեր սովորութեան համեմատ կը շրջի առանց սաւանի մէջ ծածկուելու, մի օր փողոցին մէջ զինք չը ճանչող տղայներ՝ պրծո պրծո (բողոքական) պոռացեր էին իւր ետևէ զի այդ խեղճերը այստեղ ամերիկացի միսիօնարաց կիները միայն տեսած են որ բաց երեսով կը շրջին։ Տիկին Կամսարական կաշխատի մի յեղափոխութիւն գործել այստեղի ընտանեկան կեանքին մէջ և կը յուսամք թէ պիտի յաջողի զի առանց ձանձրանալու կերթայ շատ ընտանիքներու մօտ, դպրոցական օրիորդներ կը հրաւիրէ իւր տուն և նոցա կը քարոզէ թողուլ իրենց նախապաշարումներ, համեստ և ազատ կեանք ունենալ, ուսում ստանալ և, մի խօսքով, մարդավարի ապրել։ Տիկին Կամսարական՝ իգական սեռին հրապարակախօսութեան օրինակ լինելու համար, Միացեալ ընկերութեան վարժապետանոցի ուսանողաց պարգևաբաշխութեան հանդիսին օրը, մի կարճ և ազդու բանախօսութիւն արաւ հայերէն լեզուով և բացատրեց թէ կինմարդը ինչ կարևոր դերեր կրնայ կատարել ազգային գործերու մէջ եթէ այրերը զգան նորա աջակցութեան պէտքը։ Նոյն օր տիկին Կամսարականի օրինակին հետևելով իւր սանամայրը օրիորդ Իսկուհի Շալճեան, մի կարճ և ազդու բանախօսութիւն արաւ։ Այդ առաջին անգամն էր որ իգական սեռը կը մասնակցէր դպրոցի մէջ կատարված դպրոցական հանդիսի մը։

Հայոց Միացեալ ընկերութեան կամ Ազգանուէր հայուհեաց ընկերութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ Վասպուրականի իգական սեռի այս խեղճ դրութեան վրայ։ Անհրաժեշտ հարկաւոր է որ օրիորդական մի լաւ վարժարան բանան այստեղ։ Յառաջադիմութիւնը երկու ոտքով կը լինի և ոչ թէ մէկ. միայն արական սեռը կրթելով և իգական սեռը անխնամ թողլով, ազգային յառաջադիմութիւն չը լինիր, ընտանեկան կեանք չը լինիր։ Ի՞նչ պիտի անեն վարժարաններէ ելած երիտասարդները երբ մի օր իրենց ամուսնանալու ժամանակը հասնի. պիտի հաճին ձեռք տալ մի անկիրթ օրիորդի. կամ պիտի ստիպուին զգուշանալ ամուսնութենէ և անկարգ կեանք մը վարել և կամ ընտանեկան անբաւականութիւններ անպակաս պիտի լինին, այր մարդուն և կնոջ համաստիճան կրթութիւն և իրարու համապատասխանող զգացումներ չունենալուն համար։ Ասածիս յայտնի ապացոյցները արդէն սկսած են տեսնել Վանեցիք. երբ փոքր ի շատէ ուսում առած մի օրիորդ երևան գայ, մի քանի ուսեալ երիտասարդներ իրեն հետամուտ կունենայ առանց օժտի ամուսնութեան համար և քիչ կը մնայ որ Պոնիկեան պատերազմ ծագի իրենց մէջ։ Թէև մի օրիորդական վարժարան կայ այստեղ Սանդխտեան անուն, որոյ տեսչութիւնը և ուսուցչութիւնը քահանայից մենաշնորհված է, բայց այնքան խեղճ և ողորմելի դրութեան մէջ է որ հազիւ թէ հասարակ ուսում առած 3—4 օրիորդ միայն հասուցած է տասը տարեկան շրջանին մէջ։ Վերջին ժամանակներ, Խրիմեան հայրիկը ձեռնարկեց այս վարժարանի բարեկարգութեան և աշխարհական ուսուցիչներու թոյլտուութիւն եղաւ այդ արգելված սրբավայրէն ներս մտնել, ուր միայն քահանայից պաշտօն վարել օրէնք էր։

Վանի մէջ մի որբանոց ալ կայ Խնամատար ընկերութեան հովանաւորութեան տակ ուր կազմած են տեղացի երիտասարդներ։ Այս ընկերութիւնը որբ և անխնամ մնացած տղայներ ժողովելով, զանոնք կը սնուցանէ և կը կրթէ. բայց ափսոս որ այնչափ քաջալերութիւն գտած չէ որչափ պէտք էր այսպիսի վսեմ նպատակի մը համար։

Նամակս երկարած լինելով, կը վերջացնեմ և կը խոստանամ ուրիշ անգամ ալ տեղեկութիւններ գրել ձեզ Վանի վրայ։

Թ. Թ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 28 յունվար 81

Դրան կողմէ առաջնորդներու դէմ գանգատները կը շարունակուին. այժմ կարգը Եւդոկիոյ առաջնորդ Վահան վարդապետինն է։ Բ. Դուռը կուզէ որ նա պաշտօնանկ ըլլայ. վարդապետը կը բողոքէ և դատ կը պահանջէ. Սեբաստիոյ առաջնորդն ալ հոս է, կառավարութիւնը կըսէ թէ նա անմեղ է, բայց վերադառնալն ալ շատ չուզեր, եպիսկոպոսն ալ յունաց հետ գերեզմանի մը խնդիրն կարգադրելու ետևէ է։ Կերևայ թէ Սսոյ կաթողիկոսին հարցը խաղաղութեամբ պիտի վերջանայ. ինչ եղանակաւ՝ չենք գիտեր, կամ կրօնական ժողովը իր առաջարկած պայմանները ետ պիտի առնէ, կամ կաթողիկոսը իր գրութիւնները։ Առ այժմ Իզմիրլեան կրօնական պաշտօնէութենէ կը հրաժարի. պատճառը որոշ չէ, ոմանք կըսեն թէ Մկրտիչ կաթողիկոսի առաջարկած պայմանաց գլխաւոր հեղինակն ինքն է, և գործին մէջ շատ առաջացած ըլլալուն թերևս իր քաշուելովը կարգադրութիւնը դիւրին ըլլայ։ Ուրիշներն ալ կառարկեն թէ պատրիարք և Իզմիրլեան միասին չեն կրնար ընթանալ։ Պատճառը ինչ որ ալ ըլլայ Իզմիրլեանի հրաժարիլը աղէկ չեղաւ, գործէ հասկցող մարդ է։—Իր տեղը կամ Սիմօն եպիսկոպոսը կամ Ներ-Պէյը կըսեն, առաջինը աւելի հաւանական է։

Քանի որ խօսքը եպիսկոպոսներուն վրայ է, ըսենք որ Մանկունի սրբազաննիդ բաւական ճարտար է. վերջապէս 17.000 րուբլիներու տակոսը, 1050 Թուլգա, գուլթա, չենք գիտեր, բարբարոս բառ մը, խլեց Միացեալ ընկերութենէն, ամեն տարի պիտի խլէ։ Երբ Էջմիածին այսքան ժամանակ այս խնդրոյն պատճառաւ խաղցուց ազգը, երբ «Մշակի» հարուածները տեղացին, երբ Կ. Պօլսոյ մամուլը «Մշակի» ձայնակցեցաւ, երբ Կ. Պօլսոյ Ազգ. ժողովը պահանջեց որ այդ գումարը իր նպատակին յատկանայ, և ուր ուրեմն Էջմիածին ալ չը կարենալով դիմանալ այդ 1050-ը կուտայ, ելլել «անհուն երախտագիտական զգացումներ յայտնել բազմերախտ հայրապետին» չենք գիտեր ինչ կը նշանակէ։ Բայց յուսանք թէ Վեհ. Հայրապետը իրաւցնէ բազմերախտ ածականին արժանանայ։ Օրուան խոշոր լուրը Էջմիածնայ Վեհ. կաթողիկոսի Կ. Պօլիս գալու լուրն է. հաղորդողը «Մասիս» է, կէս պաշտօնական աղբիւրէ մը առած. պատրիարքական և կաթողիկոսական իրաւասութեանց սահմանները որոշելու համար պիտի գայ եղեր։ Այս լուրը ընդհանուր խօսակցութեանց առարկայն է, հաւատացողները քիչ են, գալուն պատճառը երկրորդական է։ Բայց կըսուի նաև թէ՛ Վեհ. կաթողիկոսը վերջապէս ըմբռներ է որ իր պարտականութիւնը մեայն մեռոն օրհնել և եպիսկոպոս ձեռնադրել չէ. թէ հայոց այս ճգնաժամին իրենց հայրապետին անտարբեր նայելը ամօթ մը համարած է, ուստի հարկ անհրաժեշտ կը տեսնէ այցելել Հայաստանի իւր զաւակացը, յոյս ու մխիթար ըլլալ նոցա և վշտաց դարման որոնել. իցէ թէ պատրանք մը չըլլայ։

Ո՞ւր պիտի երթայ պատրանաց վերջը. հեռագիրը լուր բերաւ թէ մեծ ապստամբութիւն մը մը պայթեր է ի Հայաստան, մեծ յուզմունք. հաղորդողը Պիքօնսֆիլդի Ս թ է ն դ ա ր տ ն էր. անմիջապէս կառավարութիւնը իւր թերթերուն ըսաւ այդ լուրը սուտ հանել, հրաւիրեց հեռագրական ընկերութիւնները նոյնը ընել. ամէն մը երբ Հայաստանի խռովութիւն ըսուէր՝ կը խնդային, ուս կը թոթուէին։ Ուսկից այս լուրը հրապարակ ելաւ. ինչպէս կառավարութիւնը կը թողու որ հրատարակուի, կարծիքները շատ են. գլխաւորը սա երկուքն են. ըստ ոմանց Անգլիոյ սպառնալիք մը ընելու համար Բ. Դուռը այսպիսի լուրեր կը տարածէ, կուզէ ցոյց տալ թէ երբ յունական սահմանագլխոյ պատերազմ ծագի, Հայաստանի մէջ այնպիսի դէպքեր կրնան պատահել, որք Անգլիոյ շատ նպաստաւոր արդիւնք մը չունենան։ Եւ ըստ ոմանց Բ. Դուռը այսպիսի լուրերն պատրուակ մը ընել կուզէ հայոց դէմ զսպողական խիստ միջոցներ ձեռք առնելու համար։

Ասիկայ շատ հաւանական է. ստոյգ աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ Պարսկաստանի դէմ յարձկող ասպատակ քիւրդերէն փախստականները, ինչպէս նաև դիտմամբ ետ կանչածները, իբր աղքատ գաղթականներ նկատել տալով, կառավարութիւնը զանոնք բուն ի հայոց և տաճկաց տուները կը զետեղէ իբր հ ի ւ ր. երբ տաճկաց կըսեն ձևի համար է. մի քանի տաճկաց տունը կը դընեն, բայց վճարելով, իսկ բոլորն ալ հայոց տուներն են. հայերն սովու սաստիկ օրերն պարտին այս աւազակները ձրի կերակրել, որով աւելի թշուառութեան մէջ կը մնան. այս քիւրդերը լրտեսներ են, երբ փոքր կասկած մը ունենան, արեան մէջ պիտի լողացնեն հայոց տուները. ամեն հայ տուն իր մէջ պատրաստ դահիճ մը ունի։ Մեր թշնամին վայրենի և չարութեան մէջ հանճարեղ, մեր արիւնը կը ծծէ, և արթուն կը հսկէ մեր ամեն մէկ քայլին, ու մենք ինչ կընենք. քերականութիւնը ինչպէս չինելու և եպիսկոպոսի մը վեղարը ինչ գոյն ըլլալուն վրայ կը վիճենք։

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լօնդօնից հեռագրում են ռուս լրագիրներին հետևեալը։ Անգլիական «Daily Telegraph» լրագիրը հաստատում է որ կայ մի դօկումենտ, որով Ռուսաստանը առաջարկում է ձեռնամուխ լինել Թիւրքիայի բաժանման։

—Լօնդօնից փետրվարի 2-ից լրագիրներին հեռագրում են հետևեալը։ Պարլամենտի մէջ պատասխանելով Ստէնլիի հարցին, լորդ Գրէնվիլ յայտնեց որ ոչ արտաքին գործերի և ոչ էլ Հնդկաստանի գործերի մինիստրութեան մէջ ոչինչ դօկումենտներ չը կան, որոնց համեմատ իբր թէ Ռուսաստանը առաջարկած լինէր Թիւրքիայի բաժանումն։ Մի և նոյն ժամանակ այդ երկու մինիստրութիւնների մէջ ծառայողները չեն յիշում որ երբ և իցէ այդպիսի առաջարկութիւն եղած լինէր։ Համայնքների ժողովի մէջ պատասխանելով Բակստերին, որ պահանջում էր կառավարութենից յայտնել Բ. Դրանը, թէ նրա խոստացած վերանորոգութիւնները Հայաստանում բաւականացուցիչ չեն, Չարլս Դիլկ ասեց, որ խոստացած վերանորոգութիւնները մինչև անգամ ամենևին իրագործված չեն Բ. Դռնից, կամ այնպէս են իրագործված, որ նրանք կատարելապէս ապարդիւն են լինում։

—«Rep. Franc.» լրագիրը յոյս չէ կորցնում որ ամուսնական ապահարզանի մասին նոր օրէնքը կընդունվի ֆրանսիական ազգային ժողովից։ Լրագրի կարծիքով ժողովի մեծամասնութիւնը, որ կազմվեցաւ հանրապետականներից և միապետականներից և որ մերժեց առաջին անգամ ապահարզանի օրէնքը, այժմ ինքն իրան պէտք է կտոր կտոր բաժանվի։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիէննայի երևելի խիրուրգ Բիլրօտը այս տարի յունվար ամսին մի այնպիսի դժուար և վտանգաւոր օպերացիա է արել, որ իր մասին շատ խօսել է տալիս։ Մի ծեր կնոջ ստամոքսի մի մասը, որը եղել է «րակ» անուանված հիւանդութիւնով վարակված, նա դուրս է կտրել և այդ 14 ցենտիմետրի երկայնութիւն ունեցող վարակված մասը դուրս կտրելով, ստամոքսի ծայրերը կարել է և միացրել շատ աջողակ կերպով։ Օպերացիա անելու օրից վրա վեցերորդ օրը հիւանդը իրան այնքան լաւ էր զգում, որ կարողացան նրան միւս սենեակ տեղափոխել։ Ստամոքսը գործում է ինչպէս հարկն է, միայն Բիլրօտը հիւանդի կատարելապէս առողջանալու մէջ այնքան վստահ չէ, ի նկատի ունենալով այն մեծ թուլութիւնը որ հետևանք է լինում այդ տեսակ վտանգաւոր օպերացիաների և որին հազիւ թէ այդ հասակի կինը կարողանայ դիմանալ։ Բիլրօտի „Medicinische Wochenschriff“ լրագրի մէջ տպված այդ օպերացիայի մասին յօդուածից երևում է, որ այդ տեսակ օպերացիա առաջին անգամ արել է պրօֆեսսոր Ջերնի, բայց արդէն եօթանասուն տարի է նրա նմանը ոչ ոքից ոչ մի տեղ չէ կրկնված, բացի այն փորձերից, որոնք կատարվել են գիտնականների ձեռքով շների վրա։

* * *

Բրաունշվէյգի կառավարութիւնը պատուիրել է Լեսսինգի յիշատակին մի մարմարեայ տախտակ, որի վրա փորագրված կը լինի «այստեղ ապրում, գրում և ստեղծագործում էր Լեսսինգը 1770 թւականից մինչև 1781։» փետրվարի 15-ին (3) Լեսսինգի վախճանման հարիւր ամեայ տարեդարձին այդ մարմարեայ տախտակը պէտք է մեխվի Վօլֆենբիւտելի մէջ գտնված այն տան մուտքի վրա, ուր բնակվել է Լեսսինգ։

* * *

Բերլինում այս օրերս «աղաւնիներ սիրող ընկերութիւնը» փօստային աղաւնիների մրցման փորձը կատարեց Բերլինից մինչև Կեօլն տարածութեան վրա։ Աղաւնիներից մինը այդ տարածութիւնը անցաւ 5 ժամվայ և 27 րօպէի մէջ. Բերլինից մինչև Կեօլն հաշւում են 474 կիլօմետր, ուրեմն աղաւնին ամեն մի րօպէում անցաւ 1,445 մետր տարածութիւն։

* * *

Լօնդօնից Աւստրալիա տրվող հեռագիրը ստացվում է մի ժամվայ և 20 րօպէում, իսկ տարածութիւնը Լօնդօնից մինչև Աւստրալիա հաշւում են 12,000 անգլիական մղօն։ Սինգապուրից մինչև Սիդնէյ հաշւում են 5,070 մղօն և այդ տարածութեան վրա հեռագիրը հասնում է 35 վայրկեանում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 11 փետրվարի։ Երէկ վառօդի պահեստը կոտրելով գողացան այդ պահեստից մեծ քանակութեամբ վառօդ։ Տասնինն մասնակցողներ Ջալօպուրի (?) դաւադրութեան մէջ մեղաւոր են ճանաչված, բայց վճռի կատարելը առ այժմ յետաձգված է։ Մինիստրութիւնը որոշեց առ այժմ հրաժարվել պարլամենտի մէջ իր առաջարկութիւնը մտցնելուց, որով պէտք է արգելվէր զէնքերի կրելը Իրլանդիայում։ Մի և նոյն ժամանակ վճռված է կարճ ժամանակում ներկայացնել պարլամենտին իրլանդական կալուածական բիլլ։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 11 փետրվարի։ Բ. Դուռը պատուիրեց Նիւ-Եօրկի գործարաններում 30 միլիօն պատերազմական փամփուշտներ, որոշելով երեք ամսվայ ժամանակամիջոցը տեղը հասցնելու համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 փետրվարի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 97 ր. 75 կ., երկրորդ 93 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 25 կ., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 225 ր. 50 կ., երկրորդ 223 ր. 50 կ., արևելեան առաջին 92 ր. 62 կ., երկրորդ 92 ր. 62 կ., երրորդ 92 ր. 62 կ., ոսկի 7 ր. 76 կ.։ Ռուսաց մի ր. Լօնդօնի վրա 25,21 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 215 մարկ, Փարիզի վրա 266 Փր. 50 սանտիմ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՑ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳԱՆՈՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, տուն ԻՇԽ. ԲԷՀԲՈՒԹՈՎԻ

Այս օրերս բանալով ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ լիակատար ՏՊԱՐԱՆ իւր ամեն պարագայիւքը, ընդունում եմ տպելու ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ և ամեն տեսակ պատուէրներ. այն է՝ ԳՐՔԵՐ, ԼՐԱԳՐԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ, ԶԱՅԻ ԵՒ ԾԽԱԽՈՏԻ ԵԱՌԼԻԿՆԵՐ (զանազան գոյների) և այլն:

Տպագրութեան մաքրութեանը և տպարանական կանոնների ճշտութեանը համար իբրեւ ՄԱՍՆԱԳԷՏ պատասխանատու եմ լինում միշտ: ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ կը կատարուին ԿԱՐՃ ՄԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ:

2—5 (2)

ՀՈՄՕՐՈՒԴԱԿԱՆ ԲՈՒՍԱԿԱՆ ՀԵՂՈՒՆՈՒԹ փորձված և առաջարկված պրոֆէսոր բժշկ ԿՐԱՏԿՈՎՍԿՈՒՑ շատ գեղեցկ միջոց է ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՑԱՒԵՐԻ դէմ, մաքրում է և շատացնում է ԱՐԻՒՆԸ, վերականգնում է ՄԱՐՄՆԻ ընդհանուր հարմօնեան, մանաւանդ՝ առաջարկվում է Հեմորոյի և Իպոխոնդրիա ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ դէմ: Մի շիշը, գործածելու ԽՐԱՏՆԵՐՈՎ 1 ր. 80 կ.: Օտարաքաղաքացիք ուղարկում են ՓՕՍՏԻ ծախսը: Ծախվում է Ռուսաստանի ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐԻ մէջ և դեղերի պահեստների մէջ: Պահեստը Մոսկվայումն է, Ն. Մատէնաէյնի մօտ, Տվերսկայա փողոց: Կիշինեօվի մէջ Կայուշանսկու և Բրայունշտէյնի մօտ: Վարշավայի մէջ Ա. Ֆ. Գոլլէի մօտ:

16—25 (5)

Հրատարակութիւն

ԿՈՎԿԱՍ. ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ

Զ. Գրիգորեանցի.

Դուրս եկան մամուլի տակից

1. Գրիգորեանց Զ.—Մարդակազմութեան տարրական դասեր 18 պատկերներով դպրոցների համար, աշխատ. Զ. Գրիգորեանց, գինն է . . . 50 կ.
2. Ղուկասեանց Հ.—Դասագիրք ընթերցանութեան, գինն է. . . 40 կ.
3. Սիմէօնեանցն.—Աշխարհագրութեան ձեռնարկ Գ. Հ.գ. . . 60 կ.

Մամուլի տակ ընկան՝

1. Ծերենցի—„Թէոդորոս Ռշտունի“:
2. Գամառ-Քաթիպայի—Մանկական ոտանաւորներ և երգեր:

10—12

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ամբողջ Կովկասի մէջ գտնվում է միայն ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ զպլերէյումն: վաճառումն ՊԱԼՏՕՆՆԵՐԻ, հագուստների, ԱՄԱՆՆԵՐԻ, մուրաբաների, ՄԱՀՈՒԴԻ, տրիկօի, և այլն: 500,000 ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, ԳՐԻՉՆԵՐ 30% էժան քան թէ մի ուրիշ տեղ:

8—10

ՄԵՏԱՂԵՂԷՆ

ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ

ՄԱԳԱԶԻՆԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Դիտաւորութիւն ունենալով վերջացնելու առեւտուրս, կամենում եմ ՎԱՃԱՌԵԼ իմ ՄԵՏԱՂԵՂԷՆ ԻՐԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԸ, որը ես բացած ունեմ Թիֆլիսի մէջ սորանից 18 տարի առաջ. իրեղէնների պահեստի գնահատութիւնը, որը բաղկանում է Ֆրանսիայի, Անգլիայի և այլ երեղէններից, հասնում է 60-ից մինչ 70 հազար րուբլիի: Մագազինս գնել ցանկացողներին խնդրեմ դիմել ուղղակի ինձ մօտ Թիֆլիսում Պուշկինսկայա № 13, (Նախկին Երեւանսկի պլօշչադ):

ԼԻՒԴՎԻԳ ՎԻԼԳԵԼՄՕՎԻՉ ՄԵԼՄԱՆ:

3—3 (2)

Վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ վերադարձնող: գինը 2 ր. շիշը, ՓՈՍՏՈՎ ուղարկված 2 ր. 49 կոպ.: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ:

մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԻ ԻԻՂ, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը վրձին գլխացաւի դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՈՆ և հոտաւէտ ջրեր և այլն:

23—100

Չը նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվեն ԿՕՆԳՕ-ԹԷՅ 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ ՄՕՆԻՆԳ 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի ԿԱՅՍԱՌԻ 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԹԷՅ 2 ր. առանց թղթի: Անգլիական րէվօլվերներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200ր. Անգլիական խանութի մէջ: Գործակալութիւն ԲԱՐՆՍԲԻՒ ԹԱՄԲԵՐԸ, Ջօնսօնի ԿՈՂՊԷՔՆԵՐԸ, Տուրնօրի ԳՐԻՉՆԵՐԸ և էկստրակտ կակաօշօկօլադի ծախելու համար, որոնք փարիզի հանդիսի ժամանակ ոսկէ մեդալ ստացան: ՀՈՏԱՒԷՏ ԹԷՅԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.: Վաճառականներին օգտաւէտ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ: Ամբող հագուստ 15 ր., կօնֆեկտներ հայի դէմ 60 կ. ֆունտը:

22—100

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, Դվօրցովոյ փողոցում, վաճառվում են ՚ի միջի այլոց հետեւեալ գրքերը:

1. Մօրիս Բլօկ: Փոքրիկ ձեռնարկ գործնական անտեսութեան. Թարգ. Ս. Պալասանեան, Տ. 1881 Թ. գ. 50 կ. ճան. ծախ. 60 կ.
2. Սրբոյ հօրն մերոյ Մովսէսի Խորենացւոյ պատմ. Հայոց Տ. 1881 Թ. գ. 80 կ. ճան. ծախ. 1 ր.
3. Փալաքաշեան: Պատկերազարդ աշխարհագրութիւն: Ա. և երկ. տարիների համար Կ. Պ. 1881 Թ. գ. 45 կ. ճան. ծախ. 55 կ.
4. Մալաթեան: Պատկերազարդ բնական պատմութիւն առ. և երկ. տար. համ. Կ. Պ. 1881 Թ. գ. 45 կ. ճան. ծախ. 55 կ.
5. Մէտէօրա. Գիտնական, ազգային և գրական ժողովածու: Ի 1881 Թ. գ. 2 ր. 50 կ. ճան. ծախ. 3 ր.
6. Պօլ-Դը-Կօկ: Կին, խաղ, գինի: Վէպ. Թարգ. Ա. Պարոնեանի Կ. Պ. 1881 Թ. գ. 1 ր. 35 կ. ճան. ծախ. 1—50 կ.
7. Շեքսպիր՝ Օթելլօ: Վենետիկի մաւր: Ողբերգութիւն հինգ արարածուածով Շեքսպիրի կենսագրութեամբ. Տ. 1880 Թ. գ. 60 կ. ճան. ծախ. 70 կ.
8. Պարոնեան: Ազգային ջոջեր Կ. Պ. 1880 Թ. գ. 3 ր. ճան. ծախ. 3 ր. 30 կ.
9. Պիպեռճեան: Ցուցակ հայ մատենագրութեան: Ծաղկաքաղ յաշխարհիկ լեզուէ հանդերձ գրական, պատմական, կենսագրական և այլ ծանօթութեամբք. Կ. Պ. 1879 Թ. գ. 1 ր. 50 կ. ճան. ծախ. 1 ր. 75 կ.

Մամուլի տակից դուրս կը գայ և կը վաճառուի ամսոյս 15-ից նոյն գրավաճառանոցում Ս. Մանդինեանի. Հէնչէլի բանալի և գրելու հաշուելու խնդիրներ ծխական դպրոցների համար:

Օտարաքաղաքացւոց պատուէրները կատարվումեն առանց յետաձգելու:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք	թէյի	ֆունտը	1 ր. 5 կ.	Մոսկվայից	բերվող	թէյի	հետ	ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	ֆ. 3 ր.

42—100

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ: Որովհետև այդ մագազինը ստանում է թէյ ուղղակի պլանտատօրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականանում է փոքր շահով: Այդտեղ կայ սովորաբար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաօ և շօկօլադ-ֆրայ, մուրաբա և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, րէվօլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, ամաններ, դանակներ, գդալներ, թէյամաններ, բաժակներ, թամբեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մակինտօշներ, կալենկօր, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Արծրունու գալլէրէում:

100—52

Մեծ քանակութեամբ ԹԷՅ առաջին տեսակի ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ 25% ԼԱՒ և ԷԺԱՆ է Մոսկվայի վաճառականների թէյից: Նոյն տեղը կան 50,000 ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ և ՊԱԴՆՕՍՆԵՐ ուրիշ տեղերից 30% ԷԺԱՆ: Ծախվում են ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ, պալտօններ, ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԳԻՆԻՆԵՐ և այլն:

10—10

Մինչև այժմ չեղած ԸՆԿԱՆԱԶԻ ԻՒՂ ԲԺԻՇԿ ԸՄԻԴՏԻ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԸՎԸՐԻԿԻ ԴԻՏԱԶԻՑ: Առողջացնում է ամեն տեսակ ԽՈՒԼՈՒԹԻՒՆ, եթէ նա բնական չէ: ԵՐԵՔ ԲՈՒԲԻ բատանալուց յետոյ ուղարկվում է ՄԻ ՇԻՇ, այդ իւղից, մանրամասն ԽՐԱՏՆԵՐՈՎ գործածութեան մասին: Այդ իւղը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Ալէքսանդր ՎԵՆՑԵԼԻՑ, Կազանսկայա փողոց № 3:

23—51

Աճռռում են ամեն տեսակ ԶՈՒԳՈՒՆԻ և ՊՂՆՁԻ կարասիքներ, Գէորգեան եկեղեցու մօտ, ՄՂԻՎԱՆԻ տանը Կախէթու գինիների մառանում:

20—25

VICHY

Складъ въ ПАРИЖѢ,
22, бульваръ Монтмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Виши изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и труднаго пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ свертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Виши.

Во избѣжаніе поддѣлки, требовать на всѣхъ марку.
Компаніи.

Թիֆլիսում Ցուրինօվի մօտ:

VICHY

Управленіе:
PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ лимфатическаго расположенія, дурнаго пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, завала, каменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Ցուրինօվի մօտ

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 13 Февраля 1881 года. Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.